

LA PLAÇA DE LA FONT 1

Josep Gual Gallofré

Petita història del seu veïnat, segons el meu record i algunes coses més que jo no vaig arribar a temps de conèixer, però que sentia explicar.

Vaig néixer al gener del 1926 al n.1 del carrer de la Muralla, no era a la plaça però per pocs metres. Allí hi vaig complir els meus primers anys junt amb els meus pares i avis. Els avis tenien una tenda de queviures i vivíem amb ells. Als baixos la botiga, i al pis, l'entresòl, hi teníem els dormitoris. L'avi era el gran dels seus germans i va heretar el nom de família, que em va rebotar cap a mi, i justament en néixer ja vaig ser "el nen de cal Fe".

En néixer els meus germans Maria, Jaume i Rosalia, uns anys més tard va facilitar que l'apel·latiu de cal Fe quedés més repartit.

COMENCEM PER LA CASA QUE PORTA EL N.1.

Als baixos hi havia una taverna que en deien de **ca l'Astut** perquè era el nom de família del **Francesc Pujol Gallofré**, l'amo.

Hi anava de petit a comprar el vi. Una garrafa de dos litres. Meitat de blanc i meitat de negre. A casa, els meus avis havien begut sempre vi negre, i a casa del meu pare sempre vi blanc. La mare va decidir la via salomònica: meitat de cada manera, barrejat. Cap problema.

L'avi i el Cisco de la taverna eren cosins germans. M'agradava anar a la taverna, que si era al capvespre estava ple de parroquians que feien el porronet.

Uns porrons de vi que devien tenir la capacitat d'un petricó.

Amb el porronet agafat amb una mà i descansant-lo al genoll, un tragueta de tant en tant podia fer-se durar una hora, fent-la petar amb el veí. Algunes vegades si es reunien tres o quatre cantaires, potser de les caramelles, s'encetava alguna havanera o altres cançons. Només en recordo allò de "*granota fica't al cove, galipau fica't al cau, marramau*".

Abans de la taverna hi havia hagut una botiga de fuster. No estic segur si era d'un fuster de l'època anomenat el "*Nas de rei*" que sense rumiar gaire m'imagino que devia tenir el nas típic dels Borbons. Del pas del fuster per aquells baixos hi va quedar al fons de la botiga una columna que apuntalava un cabiró que feia figa. Aquella columna em tenia el cor robat. Era un cargol de fusta, de cap a 20cm. de diàmetre, roscat a cops d'eina tot ell, llevat d'un tros de baix. Era una peça que formava part d'una premsa d'oli, de les dites de "*lliura*", encara que el cargol que jo veia de puntal no havia servit mai. Els cops d'eina que tant m'admiraven no haurien estat tan visibles si hagués estat usat. D'aquestes premses, admirables antecessores de les hidràuliques, n'hi havia una a Salomó que es mostrava com una curiositat. El gran cargol de fusta es feia servir per suspendre una grossa pedra de molts quintars que era el pes que premsava per mitjà d'una gran palanca amb una enginyosa combinació de punts de suport. Probablement ho vam heretar dels àrabs.

Cisco l'amo, Cisca la muller feïnera i simpàtica, i la Cisqueta, la filla petita que era qui em mesurava el vi. Una mostra de la poca variació dels noms de fonts d'abans. Però ara hem caigut per l'altra costat. Surten noms exòtics que qui sap d'on els treuen, però si més no, sembla que hem sortit de la rutina.

CASA QUE PORTA EL N.2.

Als baixos hi havia abans que jo nasqués, una botiga de ferrer. El ferrer, Pau Guasch, era avi matern del meu amic Josep Mercadé, i jo de petit amb el meu amic havíem jugat en aquella gran entrada neta de fornal, enclusa i altres andròmines pròpies de la forja, i sobretot neta i emblanquinada de la negror de fum de l'època del ferrer. Això de la negror de fum ho remarco perquè va tenir la seva importància pel que haig d'explicar.

Abans que jo nasqués, el Pau ferrer encara hi treballava. Va haver-hi un esdeveniment, tragicòmic, que ja he explicat altres vegades, però que ara hi tornaré aprofitant que tenim temps.

El Pau tenia una sínia que li menava un tal Llapis, un pagès amb fama ben guanyada de busca-raons. El Pau, per la seva banda, la fama que tenia era de mal geni, de geniüt, no sé si m'enteneu, fama guanyada a pols, mai millor dit segons veureu.

Era un cap al tard de tardor. Bon temps. El ferrer havia plegat. Ja no s'hi veia dins la botiga i dret al portal mirava la gent que a aquella hora omplia la plaça. Els obrers de les fàbriques havien plegat i hi feien cap per fer el gotet de vi en una de les dues tavernes, una a cada costat de cal ferrer.

Dones que anaven en una tenda o altra per comprar alguna cosa que els faltava per fer el sopar, els pastors que amb el ramat feien una estona de parada per servir un petricó o mig litre de llet a les parroquianes que hi acudien amb un pot, llet escumejant acabada de munyir. També passaven els pagesos amb el seu carro, havent plegat. Alguns paraven per abeurar el matxo a l'abeurador, i la majoria, clients del ferrer li donaven el crit *—Ja has plegat, Pau?— --Sí que ja no m'hi veig-- --Apa, cap a sopar--* Alguns, més sorruts, o que potser havien tingut algunes paraules amb el ferrer, passaven pel seu davant fent veure que no el veien. Però tot això era la cosa habitual de cada dia. Una hora de pau. Hauries dit que tothom era bona gent.

De sobte el ferrer va fer el moviment com per ficar-se cap dins de la botiga amb mala cara. Havia vist que baixant pel carrer Nou s'acostava el **Llapis** dret dalt del seu carro, amb la seva americana de pana, aquell vellut indestructible que qui sap quants xàfecs i ventades havia suportat. Altres dies el ferrer es ficava a dins per no veure'l, no fos cas que l'enrabiada que li provocava la seva simple vista li espatllés el sopar. Però se'n va refer. Es va quedar dret al portal. No s'havia d'amagar per culpa d'aquell pocavergonya.

El **Llapis** va accentuar el seu posat de pinxo, veient el ferrer que el desafiava amb la mirada, i en passar-li pel davant li engega un gargall que li espetega als peus. El ferrer aboca a tota veu un insult dels que ressonen i paralitzen la placidesa de l'ambient. El carreter hi correspon amb abundància. *—Baixa del carro, si ets valent--*. I el pagès salta del carro amb la travessa enlaire i entra com un antic guerrer a la fosca botiga. Es queda parat un instant. No veu res. Tot és penombra.

El ferrer s'ha amagat rere la porta i armat amb el puntal de tancar-la ataca al **Llapis** per la rereguarda i li venta a l'esquena una garrotada com per esllomar un bou.

El pagès per terra rebolcant-se de dolor. Les dones que ho han vist se senyen i clamen a crits *—Sant Antoni Gloriós!--*. Acuden els homes de la plaça, el carreguen al carro i se l'emporten cap a casa seva. Un ja ha anat corrent a prevenir la seva dona.

Han passat quinze dies. El **Llapis** s'ha refet i vol portar el ferrer al jutjat. Busca testimonis, però el **Llapis** no té gaires simpaties i tothom se n'excusa. Per altra banda ningú es vol posar contra el ferrer: --*Jo no vaig veure res, era a ca la Cisca i només vaig sortir en sentir els crits*--. L'altre deia que hi estava d'esquena. Només el **Cabretes** que tot munyint una cabra a la vora de l'abeurador, no li havia passat per alt cap detall, segons se li havia escapat de comentar-ho imprudentment al de l'esquena dolorida, abans de sospitar del propòsit de portar-ho al jutjat.

Ja som davant del jutge, germà del sr. Juanito el pastisser. Al jutge l'anomenaven "**el Tassaco**" perquè havia fet les Amèriques i explicava sovint les excel·lències del *tasaço* que li havia quedat com principal record de la seva estada, cosa que per altra banda, tant de temps allà, deia que li havia fet oblidar de parlar en català.

--*A ver, sr.Papiol, vió vd. como le pegaba el herrero?*--*---Miri, ho vaig veure i no ho vaig veure*--. El Cabretes volia tirar pilotes fora, no es volia comprometre, l'havien portat al jutjat gairebé arrossegant-lo. --*Como se entiende. Lo vió o no lo vió*--*---Jo només vaig veure com el Llapis entrava a la botiga, i no vaig veure res més que com una gran polssegaaada li sortia de l'esquena que no em va deixar veure res més*--.

Aquella entrada va quedar buida molts anys fins que cap els anys seixanta o setanta del passat segle s'hi va obrir el cafè bar conegut com a **Ca la Mariana**, en haver deixat l'anterior taverna que ocupava la casa del n.4 de la mateixa plaça. Ja en parlarem quan toqui.

Ara, renovada la casa, hi ha un bar restaurant que ha canviat de mans diverses vegades.

CASA QUE PORTA EL N.3

Del meu record hi vivia una doneta, vella, que li deien de malnom "**La Querida**". Aneu a saber d'on el van treure, les males llengües, i amb quin motiu, cosa no difícil d'imaginar pel significat d'aquest apel·latiu. Jo no em vaig mai atrevir a preguntar-ho als meus pares, cosa que per altra banda tampoc ells l'anomenaven així. No cal que ens hi encaparem.

No gaire abans del 1936 hi va establir el **Miquel Sonsona** la seva impremta.

El **Miquel**, era fill segon d'una família que va viure molts anys al pis tercer de la casa on jo vaig néixer. El pare, ferroviari, no deixava mai de donar el crit "*dar el grito*" com deien marit i muller, aragonesos, amb el seu llenguatge pintoresc ple de locucions catalanes, sempre que passaven per davant de la porta de la botiga. Vaig tenir un accident de bicicleta i ells, consternats, perquè el "*José havia tomado mal*". "*Ya harás cabeza*", per ja faràs cap, i així. Una bona gent amb qui vaig conviure, com tots els de casa meva, amb un lligam que jo de petit vaig associar-ho amb un parentiu intens imaginari.

La **Llúcia**, la mare, afectuosa, i disposada a ajudar pel que fós. **Vicenç** el gran, el **Miquel** l'impressor, i el fill petit l'**Antonio** que va ser tinent a l'exèrcit de la república i que va perdre la vida al front. Tots tres fills parlaven un català perfecte i l'escrivien.

M'he permès aquest petit desviament de la plaça perquè no podia passar de llarg parlant del **Miquel** sense fer esment del gran lligam afectiu que m'unia amb la seva família.

El **Miquel** era un home d'un caràcter extraordinari, bon conversador, d'una gran simpatia i que l'acolliment a la impremta d'amics durant molt de temps, li provocava una distracció de la seva feina que l'obligava a treballar de nit per posar al dia la feina endarrerida. Vam haver de reaccionar i les reunions amicals fer-les amb més prudència i fora d'hores de treball.

Durant els primers mesos de guerra, quan aquelles reunions encara no s'havien iniciat, cosa que es va produir avançada la postguerra, el **Miquel** darrere les vidrieres de la botiga observava el que s'esdevenia a la plaça. M'explicava episodis dels que en aquells temps remoguts considerava dignes d'esment, perquè la plaça era ben bé el centre que condensava la major part de fets o el seu ressò.

M'explicava que havia fet cap un escamot d'aquells revolucionaris, armats fins a les dents, que mentre el que semblava el capitost s'havia encaminat cap a l'ajuntament, la resta de la tropa havia tirat carrer Nou amunt, i al cap de poc van tornar a la plaça carregats amb caixes de vi, que feia suposar havien requisat de **casa Huguet**, comerciant de vi, aleshores ocupada per no sé quin sindicat, i que en aquell moment no hi havia ningú capaç de fer-hi oposició. Carregaven les caixes al cotxe quan justament tornava el que semblava el cap, i els va esbrincar fent-los trencar les

botelles una a una, a les reixes de desguassar les aigües de pluja que hi havia a l'inici del carrer de la Sort . El **Miquel**, per un moment va témer que aquells galifardeus es revoltessin i que s'organitzés una batalla, però impensadament es va imposar un principi de disciplina, i les botelles es van anar buidant no sense els renecs i les mirades assassines dels esbirros, dirigides descaradament al seu cap.

Ara que he esmentat l'aigua de pluja a la plaça no puc deixar de recordar que la pluja feia coincidir a la plaça un gran volum d'aigua. Arribava aigua del carrer Nou, del carrer Joan Güell i sobretot de la baixada de st. Antoni. En dies d'aiguat l'espectacle era impressionant. Així ho van comprovar els firaires.

La **fira de la Torre** havia tingut importància i ressò. Queia, si no recordo malament, al tercer diumenge després de Pasqua. Hi ha un document a l'ajuntament que és una còpia del decret reial del segle XVII que oferia protecció als firaires i a les persones que hi acudissin. Del meu record encara vaig veure les parades que es muntaven al carrer Ample. A la plaça del castell hi havia parades d'eines pels pagesos i uns "*caballitus*" primitius que rodaven a força de braços de l'amo i una gran maneta. Temps enrere hi havia hagut també fira de bestiar que jo ja no vaig aconseguir.

Com que el carrer Ample havia quedat apartat del centre comercial, els firaires, amb el permís de l'autoritat, van decidir muntar les parades de quincalla, que era tot el que en quedava de l'antiga fira, a la plaça de la Font.

Ens va fer gràcia veure dues parades que es van muntar a continuació de la font i l'abeurador el dia abans de la fira. Eren dues tendes de lona, amb coberta a dues vessants, de cinc a sis metres de llargada cada una, a punt d'obrir l'endemà. A l'interior hi havia les caixes de mercaderia i els dormitoris dels propis firaires.

Aquella nit hi va haver una esfereïdora tempesta de trons i llamps, i un aiguat espantós. Com que les tendes estaven parades com una barrera per rebre tota l'aigua que baixava del carrer de st. Antoni, els firaires amagats a soplug, es van trobar que l'aigua s'emportava cap al carrer de la Sort les seves caixes del negoci, i fins i tot els propis jaços, sense haver de lamentar desgràcies personals, com se sol dir.

Així es va acabar la fira per sempre. Només encara per alguns anys, va acudir una velleta torronaire, amb una tossuderia admirable, que muntava a

la plaça una tauleta amb tovalles blanques i les piles de torrons d'avellanes i mel. En veure-la, els veïns es dèiem: --*Mira, avui deu ser la fira*--.

Els fills del **Miquel** van deixar la llibreria en què es va convertir l'antiga impremta, havent desaparegut els seus pares, i van seguir el negoci en una llibreria del carrer Nou. Van reformar la casa de l'antiga impremta, i ara hi ha una "crèperie" com se'n diu ara.

CASA QUE PORTA EL N.4

Dels meus primers records hi havia una taverna que portava l'amo el **Carles Santoro**, la seva muller l'**Antònia** i les seves filles **Antònia** i **Mariana**.

Era la taverna del **BON VI**, com proclamava un cartell a la llinda de l'entrada. També hi anava a comprar el vi algunes vegades. El **Carles** també era parent llunyà de l'avi i a casa no volien oblidar-ho.

A l'estiu hi anava els dies de festa a comprar un tros de gel, cinc o deu cèntims per posar el porró en fresc, el porró i el meló, en una galleda amb aigua.

Deixem de banda la taverna, amb el vostre permís, perquè parlant del gel m'ha vingut a la memòria que els diumenges i festes d'estiu venia d'Altafulla un homenet anomenat el **Mitjanxova**, amb un carret que empenyia coixejant i portava gelats de vainilla. Es posava amb el carret a la cantonada de la plaça amb el carrer Joan Güell. Jo hi anava amb els cinc cèntims que em donava la mare, i que em permetien comprar un gelat de la categoria més modesta, i em quedava bona estona veient com mesurava altres gelats de més preu. No us penseu, només n'hi havia de deu i de quinze cèntims que només els compraven xicots grans de més bona butxaca.

Tornem a la taverna del Bon Vi. No hi anava tan sovint com a l'altra i per tant no vaig tenir temps d'observar gran cosa. Aquesta taverna era més del cantó polític de la dreta, sense exagerar, cosa que feia complement amb l'altra, una mica més popular. En el bon entès de la paraula.

Recordo molt bé, no obstant això, que recollit darrere la vidriera hi vaig veure moltes vegades un vellet, de **Cal Xato**, assegut d'esquena a la paret del seu racó. Era un dels darrers que jo vaig veure que portaven la barretina del camp de Tarragona, dita la gorra morada o gorra musca. Es feia caure la punta de la gorra perquè li tapés un ull. Vaig saber que era borni.

També recordo, perquè em va impressionar, un home dels que treballaven refent la carretera, que es menjava un plat dels de la mili, *curull de fesols tous*. Em va impressionar la muntanya de fesols. Els podia haver comprat en una tenda que a totes en venien de cuits, una barra de pa, no com les misèries de barretes que venen ara i un porró de vi, era l'hora de sopar. Hi havia la dita “**cullera amb fesols**” amb significat com “*l'anell al dit*” i aquell home hi feia honor.

La taverna es va traslladar al n.2, ben bé als anys 40 de la postguerra, tal com ja hem deixat dit.

La va anar a ocupar la farmàcia **Ardèvol**, que fins aleshores era a la plaça de l'Abadia. Al tercer pis hi van anar a viure els meus amics **Hernández** cosa que va fer que durant molts anys vaig freqüentar aquelles escales.

Vaig conèixer aquesta família començant per la germana gran, la **Maria Antònia** amb qui la meva mare va fer tractes perquè em donés classes de complement perquè amb la guerra jo havia deixat d'anar a col·legi amb dotze anys, i a casa estaven preocupats per si em faltaven per la meva formació aquests anys perduts. Va ser per mi una sort de conèixer una mestra jove intel·ligent i amb una visió i vocació que em va obrir un món nou d'ensenyament totalment revolucionari, diferent del que jo havia conegut.

La relació amb aquesta mestra es va fer de seguida molt cordial. Com que em donava una lliçó diària d'una hora en una aula del col·legi abans de començar la seva classe normal, i la feia exclusivament per a mi, tots dos sols, es pot dir que en lloc de classe fèiem conversa sobre les lliçons, amb comentaris apropiats. Sobre un problema de matemàtiques, per exemple, on es tractava d'un home que cada dia anava a fer el vermut que podia ser amb anxoves o olives o algun altre acompanyament, de preus variats, s'analitzava quants diners s'hauria estalviat, si hagués deixat aquest vici, al cap d'un any.

Resolt el problema, la mestra em deia que per què es criticava el comportament d'aquell bon home, i amb quin dret ens ficàvem en la seva vida, sense quantificar la satisfacció que l'home treia del seu vermutet diari. Una reflexió ben sorprenent per mi, acostumat als mestres que haurien acceptat la moralitat que es desprenia de la condemna del “*vici*”. També em donava lliçons de francès, i llegíem uns vells setmanaris francesos *La*

semaine de Suzette, on sortien uns contes tendenciosos, on sempre els dolents eren estrangers. Els personatges francesos eren sempre els bons. Si era un matrimoni i el marit era francès, la muller era la culpable, i viceversa. La mestra m'ho feia notar i em comentava la qüestió com xenofòbia, cosa de la qual jo no en sabia res.

La **Maria Antònia** es va guanyar, amb aquesta forma d'entendre la manera d'educar, el reconeixement dels seus alumnes, cosa que va portar a ser donar el seu nom a la biblioteca, per votació popular. Va ser l'ocasió de retre-li un homenatge merescut, havent perdut l'ocasió de fer-li amb motiu de la seva jubilació, atès que va perdre la vida en un malaurat accident estant en actiu.

Casualment dirigeix la biblioteca una néta seva, l'**Anna Merino**.

La **Maria Antònia** va viure diversos anys, passada la guerra, a la **Fonda Coca**. Després va llogar els tercer pis del qual parlem, i va portar a viure amb ella la seva mare i el seu germà petit el **Rafel**. Van anar venint els altres germans el **Ferran** i el **Carles** als quals se'ls va anar allargant el servei militar perquè havien fet la guerra contra Franco en cridar les seves lleves l'exèrcit de la república.

Cal que expliqui un petit episodi a la plaça. Amb el **Rafel** vam freqüentar uns amics estiuejants que venien tres mesos a viure al **Clos**, una casa com una antiga masia, molt ben equipada, al final de la platja, just a l'arrencada del que en diem Els Munts. La casa la regien el matrimoni del **Jaume "Peig"** i la seva muller la **Francisca Roig**, la propietària. Hi havia a la platja tres gussis amb què anàvem a pescar.

Haviem quedat que el diumenge aniríem a pescar al verat. Convenia avarar molt aviat per a trobar aquesta pesquera. Ens havíem de trobar a la plaça a les cinc del matí. El **Vadó "de la Mort"** (hi havia sobrenoms de família que eren ben incòmodes de portar per qui els heretava) tenia un dels gussis que he dit. Ens vam trobar el **Vadó** i jo a l'hora, però del **Rafel** ni senyals. Vivia tres pisos al damunt de la farmàcia com hem deixat dir. El **Vadó**, --*Crida'l*--. Em feia mandra esvalotar el silenci. --*Anem Vadó, el Rafel dorm, o sinó ja seria aquí*--. El vaig cridar, una vegada fluixet, el **Vadó** era molt sord --*Però crida'l, home*--. El vaig cridar més fort i es va posar a plorar un nen de l'**Ametller**, el recader, un nen no massa petit però que va ser molt estrany.

Es va sentir la veu de tro del recader: --*Mecagon el Rafel i el déu que el va parir!!*--. --*Anem Vadó*--. --*I el Rafel?*--. --*Fem via, Vadó, que prendrem mal*--.

En un altre pis d'aquella casa de la farmàcia, uns quants anys enrere, hi havia viscut el pare del recader **Ametller**, anomenat el "**Mapetit**" sobrenom que xocava als forasters perquè era un homenet de més de dos metres.

Entre les famílies de pescadors, i els Ametllers ho eren, hi havia el costum d'anomenar els germans, entre ells, com a "**Ma**", en lloc de germà. Per tant hi havia el Ma gran, com hi havia el Ma petit. Altres es combinava per fer el sobrenom, com el "*Ma del po*" que no em feu dir d'on li venia perquè no ho sé. El "*Macòlic*" ja és més entenedor, però deixem-ho així.

CASA QUE PORTA EL N.5

Als baixos no devien haver estat ocupats mai, més que per una botiga en la part que fa cantonada amb el carrer d'Antoni Roig. La resta eren uns magatzems on s'hi guardaven garrofes. Molt més tard s'hi va establir l'estanc durant uns pocs anys. Poques vegades ho vaig veure obert fins que s'hi va establir l'estanc.

L'establiment de la cantonada, que també tenia porta oberta al carrer d'Antoni Roig, del meu record, era la botiga on el sr. **Papitu Espardenyer**, **Josep Mercadé Boada**, dit "*el Bitxo*", feia les espardenyes.

Amb una sola de cànem ben travada i comprimida, de gran durada, amb una puntera que semblava feta de labor de punt de cordill també de cànem i una talonera del mateix, vestida amb una munió de vetes negres passades de la talonera a la puntera que arribaven a cobrir i abrigar tot el peu, completava les espardenyes dites de pagès. N'hem vist ara unes imitacions més senzilles, amb puntera de lona i talonera del mateix material i unes vetes no tant abundants com les que hem explicat. No sé si actualment encara es confeccionen les que considero autèntiques. M'agradaria comprovar com són les que calcen els Mossos d'Esquadra quan van vestits de gala.

L'espardenyer era un espavilat negociant. Donava a passar les vetes, feina llarga i laboriosa a les dones que prenien feina a casa, i les pagava a preu fet amb oli de la collita de les oliveres de les seves propietats. Dos negociets encadenats.

En aquella botiga vaig anar a jugar-hi amb el meu amic **Josep Mercadé**, nét de l'espardenyer, quan érem molt petits. Va ser de més grans que jugàvem a l'entrada de **Cal Pau** ferrer, l'altre avi del **Josep**, al n.2 de la plaça.

La casa del n.5 de la qual parlem constava de diversos pisos. A l'entresol hi vivia el recader que vam sentir maleir el **Rafel** quan el cridàvem.

En un dels pisos hi vivien les mestresses, filles del sr. **Cuanito** el pastisser, i nebodes del "*Tassaco*" jutge de pau que va oblidar l'idioma català en un lloc o altre de les Amèriques.

Al davant d'aquesta casa, deixant lliure la part de la botiga espardenyaire, era el lloc ideal per plantar-hi les xurreries que de tant en tant arribaven. Es va fer molt coneguda la del "*terrot*" que era un gos llop molt ben ensenyat que era l'admiració de la canalla.

Estàvem molt acostumats a veure arribar un camió carregat amb fustots, llaunes per la teulada i fogons amb moltes altres endergues pròpies de l'ofici. --*Ja ha arribat el xurrero*--, dèiem.

Però un bon dia va arribar el camió amb fustots i llaunes, però de fogons res de res. --*Què serà?*-- Ens preguntàvem els veïns. Un xicot amb sa mare van anar muntant-ho. No semblaven gaire llebrers. Passaven les seves angoixes per tirar endavant. Llest la barraca, van penjar un gran rètol.

LA GRAN RISA MUSULMANA.

Van anar passant els dies i no hi entrava ningú. L'entrada era a un extrem de la construcció i la sortida era per l'altra. Preu una pesseta.

Malgrat la modèstia del preu, ningú s'hi decidia. Els de la barraca anaven comprant els queviures a les botigues de la plaça però no feien ni cinc cèntims de calaix. Les veïnes es van mobilitzar. Van posar-se d'acord i des de la senyora de la farmàcia, les de les dues tavernes, les de cal marxant, les del forn, les de la cansaladeria, en fi, tothom s'hi va apuntar. Van entrar en tropa un bon tros encuriosides pel que podria ser "*la gran risa*". Era com un petit laberint passant una darrera l'altra. Si treien el cap per un forat les altres les veïen, hi havia alguns miralls distorsionadors, un simulacre de pou on dins hi havia un mirall que feia ganyotes. Res, van riure per no plorar. Potser això fa el musulmà.

Van agafar-s'ho bé. Havien anat a fer una bona obra. En anar a pagar els va venir el disgust.--*Com que totes són veïnes les hem convidat*--.

Hem de tornar a la botiga de l'espardenyer espavilat.

En jubilar-se, l'espardenyer va agafar la botiga una dona ja gran, coneguda com "*la Carmeta viuda*", no sé com es deia de cognom, però si fos necessari bé ho podria trobar. No sé que tingués descendència, encara que parents poc o molt llunyans n'hi hauria d'haver actualment, tot i el temps que fa de la seva mort. Era una botiga de queviures amb un extens repertori d'altres articles com passava en tals establiments d'altre temps.

Per exemple, no sé d'altre comerç on aleshores es pogués anar a comprar un porró. Jo hi havia anat per aquest encàrrec. Els porrons arribaven de cal vidrier de no sé on, amb el broquet, el broc petit sense obrir. Tal com el vidrier els deixava que era com un con soldat al porró per la base, acabat en punta. La Carmeta que ja fluïxjava molt de la vista, amb unes alicates trencava un tros de la punta, així com "*que déu hi faci més que nosaltres*". Si en trencar-se, el forat quedava massa petit, es treia una agulla del monyo i engrandia el forat trencant un miqueta les vores del forat fent servir l'agulla com una petita llima. Si el forat quedava massa gros, la Carmeta el devia guardar esperant un comprador que li agradés un bon raig de vi.

Després de la Carmeta va agafar la botiga un matrimoni de la Poble anomenats **Virgili**. Van estar-s'hi uns quants anys fins que va comprar tota la casa el banc que ara no em ve el nom, aquell que tenia un gran vaixell de vela, i que diria que era del grup aquell del **Ruiz Mateos** que va fer la fi del cagalàstics. Va renovar tota la casa, si més no la façana i va instal·lar als baixos l'oficina. Tancat el banc ho ha agafat un comerç de xinesos, que pel que sembla no els va malament.

CASA QUE PORTA EL N.6

Hi va haver molts anys la barberia de l'**Antonet** barber. La seva dona, la **Maria** "*Marianet*" era parenta llunyana del meu pare. Des de molt petit hi anava a pelar-me al zero. De més grandet em pelaven només a l'estiu, cosa que m'obligava a portar un casquet com els dels "*marines americans*" per no sofrir una insolació. Era això del cap pelat un suposat remei contra la calvície que era cosa que s'heretava de la família de la mare, segons es deia no sé si amb cap bon fonament, atès que la mare tenia un germà calb, un

oncle de la part de l'àvia materna també tipus bola de billar, i per remeiar-ho no sé si podia ser bo o encertat fer-me començar a anar sense cabells, com si fos calb abans d'hora. Ara, de vell no sóc calb del tot però poc se'n falta. Puc dubtar de l'eficàcia del remei preventiu, encara que també hi cap la consideració que potser ara seria la bola de billar que dèiem.

D'aquella barberia en recordo un canari que cantava sense parar així que sentia el sorollet de les tisores del barber.

Una altra cosa que em xocava era que en un dels miralls hi havia una aplicació de fusta representant com una planta enfiladissa amb ramificacions que havent-ho comentat amb el meu pare vaig entendre que era per dissimular que el mirall estava trencat. Ho havia fet el pare de la **Maria**, que era fuster (jo ja no el vaig conèixer). Els "**Marianets**" eren una ramificació dels **Gual** fusters. Als baixos de la casa, darrere la barberia hi havia el que havia estat el taller del fuster, entrant pel costat de la casa pel carreró del Sabó. El meu pare era una generació més jove que la de la **Maria**, atès que ella era cosina en segon grau del meu avi patern.

El carreró s'anomena del Sabó perquè en temps molt reculats potser segle XVIII, hi havia hagut una fàbrica d'aquest producte del qual encara en resta el simple edifici, de sòlides parets, ara afegit al bar cafeteria que hi ha a la casa n.8. L'hort antic on hi havia la fàbrica sabonera, en deien l'hort de "**l'Estenoc**", cosa que probablement ningú ja no se'n recorda. D'aquest hort ja en parlarem llargament quan arribem a la casa n.8.

L'**Antonet** tenia un germà també barber, el **Papitu** "**Pelleringa**". Tenia la barberia al carrer Nou. Només en dono constància per la gràcia del malnom.

En plegar l'**Antonet**, la botiga va restar tancada uns quants anys, fins que van compra-la una família que renovaren la casa i a la botiga hi van posar un comerç d'articles de pell. Ara, havent-la llogat hi ha una sabateria.

El carreró del Sabó, d'origen havia estat un camí particular per anar als horts diversos que es trobaven més enllà de les cases. Es tancava amb unes portes de ferro, ben fetes de dues batents, i pel damunt de les portes un acabament, de casa a casa, amb certs ornaments de ferro forjat. Tots els veïns que usaven aquella entrada tenien la clau, i es tancava cada dia a la nit.

CASA QUE PORTA EL N.7.

Entre la casa n.6 i la n.7 hi ha el carreró del Sabó. Ja n'hem parlat.

Als baixos hi havia un forn de pa. De petit m'hi feien anar a comprar cada dia. --*Un pa d'ahir*-- em feien demanar, si no n'hi havia i el portava tou, l'àvia rondinava. --*Ens el menjarem en dues queixalades*-- perquè era massa bo, fins i tot es deia que era indigest, tan tou. "*Gent jove, pa tou*" amb el significat que la gent jove tenen poc seny. D'un dia per l'altre, que no vol dir que fos sec, era eixut. Havia sentit a dir que hi havia qui el posava a la finestra perquè s'eixugués més aviat. Hi havia famílies de pagesos que compraven una arrova de pa. Eren pans rodons d'un quilo. També en feien barres d'un quilo però no era tan corrent. El penjaven a la golfa lluny de les rates, en una bossa de malla perquè s'eixugués millor, ben ventilat i no crec que se'l mengessin sec. Si més no, els darrers se'ls devien menjar eixuts de vuit dies. Era una altra classe de pa?

Després, durant la guerra i la postguerra ja vam aprendre a estalviar el pa, perquè o era molt car (d'estraperlo, tal com en dèiem del mercat negre) o no en teníem gens o molt poc.

A la postguerra l'estraperlo va arribar al seu grau màxim. Els racionaments no arribaven per una alimentació suficient, i no solament era l'alimentació l'estraperlada, sinó que també molts productes industrials o primeres matèries importades amb permisos fraudulents ben pagats d'un ministeri o altre.

Als pobles petits, on no arribaven gaire els inspectors, era on els forners s'atrevien més a pastar i coure d'amagat, i els qui els servien la farina també podien traficar de nit. A les ciutats només s'hi atrevien les fàbriques de pa que estaven en conxorxa amb les autoritats.

La distribució a la menuda del pa d'estraperlo era a les mans de dones atrevides que estaven en combinació amb forners de la rodalia.

Un conegut meu de Tarragona, amb una moto i remolc va guanyar molts calerets, així com n'hi va haver molts d'altres.

Jo, amb bicicleta, anava a la Nou a buscar-ne pel consum de la família, els meus pares i germans.

Cal que sense esperar més em refereixi a què ha estat el més important

de la casa n.7, si més no, per a mi. Em vaig enamorar de la filla gran del forner el **Josep Torredadell**, la meva estimada **Rosalia**. Ens vam casar i vam tenir sis fills. Cinc noies i un xicot, tots ben sans i espavilats. La **Rosalia** va deixar aquest món fa pocs anys i la recordarem sempre com una voluntariosa i esforçada mare, i per mi la millor companya imaginable.

A la mort dels meus sogres va heretar la casa la meva muller. El forn de pa i la botiga de vendre, en jubilar-se el meu sogre, es va arrendar a diversos forners, fins que en quedar lliure i a les mans de la **Rosalia**. Es van reformar, sobretot els baixos, amb l'esforç de les nostres dues filles **Marta** i **Berta** que havien cursat la carrera d'òptica totes dues, convertint l'antiga fleca en una esplèndida botiga d'òptica. Actualment ha quedat en mans de **Berta** en avinença amb la seva germana Marta que es va casar a França, i viu amb la seva família a la ciutat de Blois. Ens veiem sovint.

Als pisos, havent-los renovat, hi viu en el primer el nostre fill **Francesc** propietari del pis, el segon pertany a la filla **Laura** i el tercer a la filla **Anna**.

CASA QUE PORTA EL N.8

Era una casa gran. Encara ho és. Als baixos, del meu record, hi havia una cansaladeria, això que en diem una "*tocineria*" i que el mestre Coromines ho té condemnat, igual com "*tocino*" en lloc de porc, cosa tan arrelada al parlar de la nostra comarca, si més no. Aquesta botiga, just del meu record, encara la va portar el mateix amo de la casa, el **Pericu Gallofré** dit *el Xaró* com a sobrenom de la seva família, que no era la de la família de la casa que tractem. El **Pericu** va casar-se amb la pubilla **Freixes** mestressa de la casa i de l'hort anomenat antigament "*hort de l'Estenoc*" malgrat que ara ningú ho recordi, perquè tothom en diu "*del Sabó*".

La cansaladeria estava situada de veïnat al carreró del Sabó. I a la resta dels baixos hi havia una gran entrada on s'iniciaven les escales per pujar als pisos. A la mateixa entrada s'obria un pas per sota del primer pis, prou ample, que portava a l'hort ara dit del Sabó.

El **Pericu** s'havia casat amb l'**Eulàlia**, la mestressa de la casa i del gran hort. Van tenir dues filles. La mare va morir molt jove. Jo la recordo molt just.

Al primer pis, que en podríem el principal, perquè al damunt de la

cansaladeria hi havia un piset que n'hauríem de dir l'entresol, i en una gran sala que anava des del balcó de la plaça a unes grans finestres obertes de cara a l'hort, va haver-hi, del meu record, un cafè també dit del Sabó, tot i que a la façana de la casa, a la paret damunt del balcó hi hagués un triangle amb la llegenda **Centre Republicà Federal** i una barretina al centre, o millor dit, un gorro frigi, com a emblema. Portava el cafè el **Francisco Pujol Gallofré** amo de la taverna del n.1 de la plaça. M'imagino, no n'estic segur, que el cafè només s'obria els diumenges, dies de festa i vigílies, probablement tardes i vespres.

El cafè era molt concorregut. S'hi feien tertúlies, s'hi jugava a cartes, etc.

El meu oncle **Jaume**, germà de la meva mare era un tertulià esperat per la parròquia, perquè portava notícies polítiques de Barcelona on treballava i només venia a la Torre els caps de setmana.

Des d'aquest balcó s'havien llegit proclames de les quals en recordo una que la vaig sentir de la plaça estant, agafat de la mà del meu pare, i llegida pel **Pau Soler**, el *Pau pintor*, la d'Estat Català.

A l'hort, un tros avall separat de la casa, s'hi va edificar una gran sala de ball on abans del meu record, també s'hi projectava cinema que en aquell temps era mut.

Com que casa meva, on vaig néixer i viure fins que em vaig casar, donava també a l'hort, de casa estant, a la galeria, vèiem el moviment els dies de ball, sentíem la música i en participàvem. Al ball no hi vaig anar mai, era massa petit, però sí que hi vaig anar en alguna altra ocasió, com per exemple en una conferència política que va oferir, el aleshores secretari de l'ajuntament **Sr. Mestres** de caire socialista i amic del meu oncle.

També hi vaig estar en una cursa de braus, al primer any de la nostra guerra, "*una corrida*" buffa, amb un toro compost per dos homes ficats dins d'un vestit de roba i un cap de toro de cartró molt maco, i diversos toreros molt ben vestits de debò. Ho recordo com un dels tips de riure més grans de la meva vida.

El pis de la sala, de fusta, estava molt ben encerada per poder ballar i els del toro relliscaven de mala manera, sobretot el del darrere, sense que el del davant se n'adonés i el pobre toro feia una fila còmica que ningú s'ho

pot imaginar mentre l'infeliç de la part del cul queia i relliscava i tornava a caure intentant posar-se dret, tot maleint el del davant que l'arrossegava. Mentrestant el del davant, per protestar d'alguna banderilla que tot i no tenir punxa també devia fer mal, perquè el banderillero imitava tan bé com podia la faena, es treia el caparrot de toro per protestar de viva veu perquè parlant dins del cap les paraulotes no feien altre efecte que fer riure, i veies la bestiota amb el cap del Peres amb bigoti, aleshores alcalde de la vila. La corrida es va acabar quan el toro va caure rebentat de cansament. No hi va haver ocasió de matar-lo.

En aquell hort hi van passar moltes coses. Unes de divertides i altres de no tant. Miraré de posar ordre als meus records.

La sala de ball en dies de gran festa com era el carnaval, s'hi feia gran gresca que a casa en participàvem de la galeria estant com deia abans. Però tot se'n va anar en orris amb la guerra.

Nosaltres vivíem als baixos, on els meus avis hi havien tingut tenda de queviures, amb els dormitoris a l'entresòl. Al final, darrere la planta baixa hi havia una petita eixida on hi criàvem algunes gallines, i conills en una gàbia. A la paret que tancava l'eixida, el pare, demanant permís a l'amo, el **Serafi**, va obrir una porta o forat per poder passar cap al refugi antiaeri que es va fer a l'hort. Aquest refugi era la continuació del que es va obrir a la plaça al costat de la font. En aquesta part del refugi de la banda de l'hort, jo hi vaig participar molt intensament perquè gairebé sense sortir de casa ja hi era.

Treballaven en l'excavació dos o tres professionals a càrrec de l'ajuntament, i part dels veïns de la plaça i voltants, que per torns hi estaven obligats. Jo, només tenia dotze anys però hi anava molt content perquè em tractaven com un home gran. Hi vaig participar amb tanta formalitat que van dispensar al meu pare d'haver-hi d'anar, tot i que ell en protestava.

Quan el refugi va estar llest, els veïns dels pisos de damunt de casa, en sentir les sirenes, baixaven per entrar al refugi pel forat de casa que hi teníem accés. A l'entrada al refugi per la part de la plaça feia por tanta gent aglomerada a l'escala, corrent espavorida.

A la sala de ball s'hi van allotjar diversos soldats que treballaven en les fortificacions que es van fer al roquer, al final de la platja, ara gairebé tot desaparegut sota les obres del port.

Durant els vuit dies de tensió, mentre el front de guerra va passar per la vila, moltes famílies van passar-los amagats al refugi. A casa nostra hi entràvem i sortíem quan convenia. El pare no hi va entrar mai. Teníem un foraster que va arribar amb el pare tornant de Barcelona, a peu des de Sant Vicens, que volia anar a Tarragona a peu, però el pare li va treure del cap. Havia de travessar les línies i el més probable és que prenguéssim mal. Era un homenet, amb americaneta i un paraigua com a tota arma.

Va acceptar quedar-se, però va advertir al pare, per evitar-li compromisos, que era capellà, i que pensava arribar a Tarragona com més aviat millor. El pare i ell van ser testimonis del que va passar a la plaça, mirant per una escletxa del balcó, mentre es retiraven els soldats de la república i entraven els de Franco.

Passat el tràngol, el vespre del “*liberamiento*” —quina parauleta— a casa es va omplir el menjador amb veïns que van col·laborar, amb queviures que no se sap ben bé d'on van sortir, i es va fer un sopar amb el capellà al cap de taula, i a qui el pare va demanar que beneís la taula. La resta de comensals, ignorants de qui era el foraster, el pare **Toldrà**, no en vulgüeu més de plors i emoció. De moment ens sentíem alliberats de bombardejos.

La sala de ball va servir d'allotjament dels soldats ara de l'altre bàndol. De l'estada d'aquests soldats, d'un i altre color, en van sortir alguns casaments dels quals hi ha abundant descendència. I algun que ja tenia família la va portar i es van quedar per sempre a la vila.

A l'hort del sabó va seguir passant-t'hi coses, després de la guerra, i des de la galeria de casa estant en vam ser testimonis. Primer des de l'entresòl i més tard des del primer pis on ens vam mudar el 1947.

El **Paricu Gallofré**, el “*Xaró*”, l'amo, era un bromista notable, de broma a vegades una mica cruel, que lliga força bé amb el sobrenom que va heretar de la seva família. Això vol dir que si xaró té el significat de “*mal gust*” com a bromista, ja li venia de família. El **Paricu**, de l'hort estant avisava la meua mare que passava moltes estones a la galeria, quan feia alguna trapelleria. El bromista necessita algun testimoni, sinó perd la gràcia.

Un soldat d'aquells de la república que va allotjar-se a la sala de ball de l'hort, resident a la Torre, en la llarga postguerra, conservava bona amistat amb el **Paricu**, i li va demanar per parlar algun parany pels ocells, rateres

que en dèiem, on els pardals morien agafats pel coll. El **Paricu** hi va accedir amb la condició que parés les rateres ben avall de l'hort, lluny del galliner, no fos cas que se li escapés alguna gallina i anés a morir escanyada al parany.

Tot això li explicava el *Xaró* a la meva mare, afegint que se li havien mort dos pollastrets i que els havia anat a posar-los en dos dels paranys agafats pel coll.

--*Rosalia, estigues a l'aguait que aviat vindrà, com cada dia, el de les rateres a veure la cacera*--.

Va arribar el caçador, amb la seva il·lusió hort avall, i aviat la mare i el **Paricu** amagat, van veure el pobre infeliç que pujava capcot, un pollastre a cada mà, arrossegant els peus, la pura imatge de la desolació.

El **Paricu**: --*M'has ben fotut, dos pollastrets de la raça del Prat que els vaig anar a buscar*...--. I quan el va tenir ben estovat, li va dir que tot era broma i que podia seguir caçant pardals.

Un ferroviari que vivia en un pis d'una altra casa de la plaça, va demanar-li per plantar un parell de tomaqueres en un racó o altre de l'hort on no fes nosa, i el **Paricu** hi va accedir.

Encara que ja era tard per plantar tomaqueres, la cosa va anar prou bé i en poques setmanes les tomaqueres ja pujaven uns quants pams. Cada dia el nou pagès les anava a regar i aviat va veure engrescat com apuntaven uns tomaquets no gaire més grossos que unes olives.

El **Paricu** va avisar la meva mare: --*Rosalia, d'aquí a una estona vindrà el ferroviari a veure si creixen els tomàquets. N'he agafat un de ben gros i madur de les meves tomaqueres i l'he penjat amb un filferro com si estés sortit de la seva tomaquera. Ara quan vingui veurem com s'ho agafa*--.

Arriba el del ferrocarril i es posa les mans al cap: --*Perico, que maravilla, no has visto nunca un tomate como el mio. Es para ganar un concurso. ¡Voy a llamar a mi mujer!*--

El **Paricu**: --*Rosalia, corre a mirar pel balcó de la plaça*--. El ferroviari cridant per fer sortir la seva dona al seu balcó: --*¡Antonia! ¡es la cosecha! baja con un cesto, quiero que lo cojas tu con tus manos, una maravilla*--.

A l'hort, la parella agafats al cistell ansa per ansa, a collir el tomacot.

En veure el forat del filferro: --*Mira, que suerte hemos tenido, los insectos ya se lo querian comer*--.

Però no tot eren coses de riure a l'hort. No que fossin tragèdies, sinó que en podríem dir tribulacions.

El **Paricu** va oferir de fer el gran safareig que omplia amb aigua de la sína per regar, que se'n fes el safareig públic per rentar, i un de nou tan gran del costat, per esbandir la roba.

El **Paricu** era molt feiner i matiner. Els diumenges rentava i fregava els safarejos a consciència i els omplia d'aigua neta per a tota la setmana.

Feia bonic veure l'aigua neta i transparent.

Vet aquí que un diumenge, de bon matí, amb l'aigua nova, es va presentar una doneta amb una granota de mecànic, negra de greix, disposada a estrenar l'aigua. La meva mare que s'ho mirava ens ho va fer veure: --*Estrenar amb roba llardosa un bé de Déu, i en diumenge que no renta ningú, ja és poca solta*--.

La dona posa la granota i una grossa pastilla de sabó a la batedora amb tan poca gràcia que la pastilla rellisca i li cau al fons de l'aigua. Busca amb la mirada un bastó punxegut, que les rentadores sempre tenen a punt per aquest cas, per pescar la pastilla i no el sap veure. Sí que veu una ansa de gruixut filferro que sobresurt en un racó del safareig, i pensa que allò li pot anar bé, i estira fort i destapa el safareig, que allò és la vàlvula que el tapa.

El **Paricu** que feinejava més avall de l'hort, veu com baixa l'aigua pel rec i puja caminal amunt a veure què ha passat, i la dona li diu que li havia caigut el sabó, --*"i per una pastilla de sabó m'has de buidar el safareig?"*-- Li deia ell fet una fúria. La dona anava buscant per l'hort un bastó que li serveixi.

Ell ja no prova de posar la vàlvula al seu lloc, perquè amb la pressió de l'aigua el tap no es pot posar bé, i opta per tapar tal com fan els pagesos, ficant un manyoc de sac o draps estampit contra el forat, dins de l'arqueta amb l'ajuda d'un cap de samaler d'un parell de pams que ja té a punt. Però li falta el sac o els draps. No troba res millor, i mentre l'aigua es va perdent, a gran raig, agafa la granota i fent-ne un bon manyoc el trava contra el forat estampint el tros de samaler picant amb un pedrot, i torna a la seva feia a l'hort. A la galeria de casa ja hi ha tota la família mirant el teatre.

Torna la dona amb un tros de canya, i a la tercera o quarta temptativa aconsegueix pujar el sabó amb un sospir d'alleujament. Té el sabó i perplexa busca la granota. Tot rondinant dóna la volta al safareig i no se sap explicar la desaparició de la peça de roba. Per fi la descobreix estampida a l'arqueta. Prova d'estirar-la, però no pot. Prova d'afuixar el tros de samaler i no sense grans esforços picant amb el mateix pedrot, pot alliberar la granota i es posa a rentar-la. Mentrestant, l'aigua rec avall altra vegada, i el **Paricu** que puja amb grans crits i males paraules, que la mare em fa fora de la galeria. Ara ja no fa riure.

CASA QUE PORTA EL N. 9

Aquesta casa era veïna de la que ens va servir d'habitatge a la meva família, que ja pertanyia al carrer de la Muralla n.1.

Hi vivia una família, n'eren els propietaris, d'ofici esparters. Venien cordes d'espart i també de cànem, i venien altres productes d'aquests materials per a pescadors i pagesos. Teixien i confeccionaven estores per folrar carros i tartanes. M'havia xocat veure com teixien i cosien amb la peça plana a terra, i el teixidor assegut de cul sobre l'estora, cames creuades, anava treballant. En tinc un record imprecís. Ho havia vist poques vegades i no ho recordo bé. Deu ser un de tants oficis desapareguts.

Érem veïns, paret per paret, però cadascú a casa seva. No hi havia cap enemistat ni res que s'hi assemblés.

Del meu record hi vivien el Sr. **Papitu** de cognom **Girol**, si no vaig errat i de renom el "**Puès**". De la casa, també en deia segons qui, **Cal Senalles** perquè en venien, una germana vídua, la Sra. **Vinyet**, i un fill seu l'**Heriberto Farreny**.

A vegades sentíem a través de la paret un so rítmic com cops de massa a un material tou, i l'avi deia --**Fan sèu**--. Preparaven unes porcions de greixos que els pescadors usaven per greixar els pals per avarar i treure les barques. També els pagesos n'usaven pels eixos de les rodes dels carros. Per la meva imaginació infantil, aquell --**Bom, bom, bom**-- era d'allò més misteriós. També tenien un lloro, que tampoc vaig veure mai, però el sentia, no perquè parlés, sinó que feia un crit estranyot.

L'**Heribert** va ser secretari del sindicat de pagesos durant la guerra, i els franquistes el van castigar a la presó, no gaire temps, si no recordo

malament. Es va casar amb la **Maria Pujol Casasús** i van tenir un fill, el **Josep**.

Actualment no queda cap de tots aquests que anomeno. Només hi ha els fills del **Josep**, que han llogat la casa, o solament els baixos, a una òptica.

Quan va enviduar la **Maria**, va anar liquidant el que quedava del comerç de la botiga, i s'hi va presentar el **Minguet**, deficient, però que es mantenia treballant a la fàbrica de mar, que tenia una germana, la **Zeta**, més deficient encara, però que feinejava per les cases. Fills d'un matrimoni de pagesos normals, que portaven una sinia, però que en morir el pare van quedar a deure a **Cal Esparter** una quantitat, podeu comptar, d'uns quants rals, de quaranta o cinquanta anys enrere. El **Minguet** va anar a preguntar quant havia quedat a deure son pare, per mirar de pagar-ho. Cal remarcar la voluntat del pobre **Minguet** per treure's del damunt la pena del seu pare deutor. La **Maria** li va dir que la llibreta de tant temps enrere ja era introbable. Que se n'anés ben tranquil.

CASA QUE PORTA EL N.10

Amb aquesta casa ja hem donat tota la volta a la plaça, de manera que és la darrera. L'edifici és tot un bloc de pisos que formen un conjunt sencer sense divisions aparents, però que en realitat està dividit i pertany un terç a un propietari i els dos terços restants a un altre.

Aquesta divisió és en sentit vertical.

L'edifici ocupa tota la part que va des del carrer de la Muralla que el separa de la casa n.9, fins el carrer de Joan Güell. Encara cal afegir que hi ha una altra casa a més de les que formen el polígon de quatre costats. És la treu el nas entre el carrer de Joan Güell i el st. Antoni. Només una cantonada que se l'ha anomenat *cantó de Gatelló*, que no sé si encara hi ha algú que l'anomeni així. Hi havia *l'hort de Gatelló*, de la mateixa família, que ocupava tot el polígon inscrit entre passeig de la Sort, passeig Miramar, carrer Tarragona i carrer Girona. Probablement **Gatelló** era un diminutiu de **Gatell**, que era freqüent aplicar-lo al fil petit. Així hem anat interpretant com **Borrasquillo**, era el petit de **Cal Borràs** amb el diminutiu castellanitzant, etc.

Aquesta gran casa jo sempre la vaig conèixer, per la tercera part que

tenia al costat del carrer de la muralla, com de **Cal Marxant**, que tal com m'havien explicat els de la mateixa família, l'avi o el besavi anava amb un carret i un ruc pels pobles de la rodalia a vendre vetes i fils i peces de tela.

Tenien als baixos la botiga amb el negoci que havien començat tot marxant.

Als pisos hi vivien les famílies dels dos germans **Joan i Bonaventura Farré**, i un altre pis les germanes **Rosalía i Antonieta Farré**.

Les dues terceres parts restants de la casa eren de la propietat de **Hermenegildo Llorens**, conegut com el *Quildet* per distingir-lo d'un cosí germà seu, **Hermenegildo Cortaza**, conegut com le *Quildo*, que tenia un forn de pa al carrer de St. Antoni. (un fill d'aquest, també batejat amb el mateix nom ja va ser conegut com a *Hermen* i així es van acabar els "*quildos*". Podem afegir que aquest **Hermen** va fer-se catalanitzar el cognom com **Cortasa**)

Als baixos d'aquestes dues terceres parts de l'edifici, encara del meu record, hi vaig veure exposició de mobles del *Quildet* ebenista. Aviat però, tots els baixos van ser ocupats pels germans **Farré** i el seu negoci.

Darrerament els baixos de *Cal Quidet* han estat ocupats per diversos establiments d'asseguraces o negocis semblants. Els baixos de *Cal Marxant* estan tancats actualment per haver passat a millor vida els darrers propietaris germans **Farré Gual**, sense descendència. Veurem què en fan els hereus.

La família **Orriols Morros**, que ha heretat la tercera part de la casa de la qual parlem ara, veurem quin destí li donen.